

در این سرفصل همچنین می‌خوانید:

۵۲ مرز چهاروجهی قاچاق

۵۳ شیر یا خط: واردات یا قاچاق

تأثیر قاچاق بر چرخه اقتصاد

نیشتن کاری بر پیکر نحیف

اگر به فکر توانمندسازی اقتصاد هستیم، باید فکری به حال این حجم عظیم قاچاق باشیم.

رقمی معادل ۸۵۰ هزار فرصت شغلی را در سال از بین خواهد برد. اگر تأثیرات غیرمستقیم قاچاق بر تولید و به تبع آن بیکار شدن تولیدکنندگان را بر این تعداد بی‌افزاییم، می‌توان با قاطعیت گفت که قاچاق کالا در ایران، سالانه حداقل یک میلیون بیکار در جامعه پدید می‌آورد. در حال حاضر، تعداد زیادی از کارخانه‌ها و کارگاه‌های تولیدی کشور با بحران فروش محصولات خود مواجه هستند و در معرض تعطیلی و بیکار شدن کارگران خود قرار دارند.

از طرف دیگر، به دلیل این که تولیدکنندگان داخلی برای حفظ قدرت رقابتی خود در مقابل قاچاق، سعی در کاهش هزینه‌ها دارند، علاوه بر تعدیل نیروی کار، تلاش می‌کنند تا با استفاده از راه‌های دیگری همانند استفاده از کارگران غیرقانونی خارجی، عدم پرداخت حق بیمه کارگران و نادیده گرفتن استانداردهای محیط کار و ایمنی کارگر، هزینه‌های تولید خود را تا حد امکان کاهش دهند که این مسأله، علاوه بر مشکلات اقتصادی، سلامت اجتماعی را هم به مخاطره می‌اندازد.

یکی دیگر از مسائلی مهمی که در این رابطه اهمیت دارد، مسأله تأثیر قاچاق بر توزیع درآمدها است. قاچاق، توزیع درآمدها را نیز از دو طریق تحت تأثیر قرار می‌دهد. کاهش کلی درآمدهای دولت برای بازتوزیع درآمد و ایجاد اختلاف طبقاتی، دو راه مذکور هستند. دولت ملزم به صرف هزینه‌هایی برای مبارزه با قاچاق است. همه این اقدامات درآمدهایی را که دولت باید برای بازتوزیع درآمد جهت بهبود وضعیت دهک‌های پایین جامعه صرف کند، کاهش می‌دهد. به علاوه، قاچاق با ایجاد رانت‌های کاذب منجر به افزایش شکاف‌های طبقاتی در جامعه می‌شود. ◀

نی‌شود و واردات رسمی را کمتر از واقعیت و صادرات انجام‌شده را کمتر از صادرات تحقق‌یافته نشان می‌دهد، باعث اختلال در نظام آماری دولت خواهد شد. ایجاد اختلال در عملکرد نظام اقتصادی، ایجاد اختلال در سیاست‌های تجاری، مالی و پولی، ایجاد اختلال در کارکرد متغیرهای سیاسی، انحراف در تخصیص منابع، کاهش حیطه اقتدار مدیریت و اختلال در روند اجرای اصل ۲۴ از جمله سیگنال‌های غلط ناشی از این پدیده شوم هستند. موضوع دیگر آن که هر تولیدکننده برای تأمین مواد اولیه وارداتی، علاوه بر پرداخت حقوق گمرکی، انواع مالیات و حق بیمه را نیز باید بپردازد و ریسک خرابی دستگاه‌ها و خطرات دیگر در محیط کار را هم متحمل شود. به همین دلایل، نمی‌تواند با کالایی که بدون پرداخت هرگونه تعرفه گمرکی و بهای مالیاتی به صورت غیرقانونی به کشور وارد شده رقابت کند.

یک بیکار = ۷۰۰۰\$

بر اساس برآوردهای انجام شده، هر ۷ هزار دلار کالای قاچاقی که به کشور وارد می‌شود یک فرصت شغلی را از بین می‌برد. واردات قاچاق به کشور بیش از ۶ میلیارد دلار در طول سال برآورد شده است. به این ترتیب، قاچاق کالای مصرفی به داخل کشور،

پیامدها و تأثیرات مختلف قاچاق کالاهای مختلف اعم از کالاهای مجاز و کالاهای ممنوع در جامعه، مشابه نخواهد بود. به جرأت می‌توان گفت که پیامدهای منفی ایجاد شده از قاچاق کالاهای ممنوعه، بسیار بیشتر و گسترده‌تر از قاچاق کالاهای مجاز است. قاچاق کالا پدیده‌ای پیچیده و چندوجهی است و آثار آن فقط در بُعد اقتصادی خلاصه نمی‌شوند، بلکه طیف وسیعی از آثار مخرب سیاسی، اجتماعی و فرهنگی این پدیده در کنار آثار زیان‌بار اقتصادی وجود دارند که به دلیل رابطه تنگاتنگی که بین این مسائلی ایجاد می‌شود، عملاً نمی‌توان مرزبندی مشخصی بین این پیامدها قایل شد.

در رابطه با مهمترین مشکلات ناشی از وجود پدیده قاچاق می‌توان به مسائلی همچون تأثیر بر برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌گذاری‌ها، کاهش تولید داخلی و از بین رفتن قدرت رقابت تولیدکنندگان، افزایش بیکاری و ناامنی شغلی نیروی کار، اختلال در روند توزیع درآمدها، تأثیر بر رفاه اجتماعی و ترویج قاچاق به جای واردات قانونی اشاره کرد.

در یک نظام تصمیم‌گیری، سیاست‌گذاران بر اساس یک نظام اطلاعاتی تحت تأثیر شاخص‌های آماری موجود تصمیم‌گیری می‌کنند. به دلیل این که قاچاق در هیچ یک از حساب‌های ملی وارد

منحرف شده و نصیب کشورهای همسایه و قاچاقچیان می‌گردد. به این موضوع باید کاهش درآمدهای دولت را در اثر فعالیت‌های قاچاق که به تبع آن منجر به کاهش ارایه کالاها و خدمات عمومی و به تدریج، تنزل رفاه اجتماعی می‌شود افزود. در این بین افرادی که در سیستم قاچاق مشغول فعالیت هستند، به رفاه بیشتری دست می‌یابند که البته در محاسبات رسمی رفاه اجتماعی به حساب نمی‌آید. اما ورود آنها به بخش قاچاق، به کاهش رفاه دیگر افراد جامعه منجر می‌شود.

وارد کنندگان قاچاقچی می‌شوند!

قاچاقچیان از پرداخت هر نوع عوارض و مالیات معاف هستند و در نتیجه، کالاهای وارد شده توسط آنها در داخل کشور با قیمت پایین‌تری در دسترس مشتریان قرار خواهد گرفت و قیمت پایین‌تر باعث رغبت بیشتر مصرف‌کنندگان به این کالاها در مقایسه با کالاهایی خواهد بود که از طریق قانونی وارد کشور شده‌اند. اگر میزان سود عایدی بیشتر از ریسک به وجود آمده باشد، همین امر خود عاملی تشویق‌کننده برای واردکنندگان رسمی می‌شود تا به جای واردات قانونی، به قاچاق روی آورده و از این طریق، هم از پرداخت مالیات معاف شوند و هم قدرت رقابتی خود را در بازار از دست ندهند. ■

آمار پرونده‌های قاچاق کالا - ارایه شده توسط گمرک جمهوری اسلامی ایران - ارزش پرونده‌های قاچاق را در سه ماهه اول سال ۸۷ در حدود ۴۴۴ میلیارد ریال نشان می‌دهد که در مقایسه با مدت مشابه سال پیش از آن، از کاهش ۳۵/۲ درصدی برخوردار بوده است. همچنین گفته می‌شود پرونده‌های تشکیل شده قاچاق در سال جاری نسبت به مدت مشابه سال گذشته ۱۵ درصد کاهش یافته و این در حالی است که پرونده‌های بالای ۱۰ میلیون ریال در این مدت، ۳/۶ درصد افزایش را نشان می‌دهند که این ارقام، مبین حرکت مبارزات از پرونده‌های خرد به سمت پرونده‌های بزرگ می‌باشد.

عوامل مؤثر بر قاچاق کالا

بررسی اجمالی عوامل مؤثر بر قاچاق کالا نشان می‌دهد که مهمترین عوامل ایجادکننده قاچاق در کشور ما به پایین بودن ریسک قاچاق کالا در کشور باز می‌گردد. مهمترین عوامل قاچاق عبارتند از:

- گستردگی مرزهای جغرافیایی اعم از زمینی و دریایی و عدم امکان کنترل کامل مرزها
- امکان قاچاق از کلیه نواحی مرزی
- عدم امکان نظارت دقیق و مؤثر بر شناورهای نواحی خلیج فارس و دریای عمان
- گران و پیچیده بودن واردات رسمی
- تفاوت قیمت در ایران نسبت به کشورهای اطراف
- مشکلات ساختاری و تکنولوژیکی بخش تولید و در نتیجه تولید کالا با کیفیت پایین و قیمت بالا

کاهش درآمدهای مالیاتی دولت هم زخم دیگری است که از بیشتر قاچاق بر پیکر اقتصاد وارد می‌شود، چرا که به دلیل عدم پرداخت عوارض گمرکی و عدم ثبت ورود و خروج کالاها از سوی قاچاقچیان، دولت توانایی اخذ مالیات را از آنها از دست می‌دهد و در نتیجه، این امر باعث کاهش درآمدهای مالیاتی دولت می‌شود. این موضوع در کنار افزایش هزینه‌های اجتماعی از طریق برخوردهای قضایی، وضع جرایم اقتصادی و سیاسی برای واردکنندگان کالاهای غیرقانونی و شبکه قاچاق، صرف زمان و هزینه‌های فراوان دولت، بخش دیگری از توان دولت را که می‌توانست صرف پیشرفت و توسعه کشور شود، از بین می‌برد.

یارانه‌های ما در جیب غریبه‌ها

پیامدهای منفی پدیده قاچاق فقط مختص ورود کالا به کشور نیست. در برخی موارد، خروج کالای قاچاق باعث از بین رفتن منابع کشور می‌شود. نمونه بارز آن را می‌توان در قاچاق کالاهای یارانه‌ای از جمله بنزین، گازوییل، آرد و لبنیات به کشورهای همسایه مشاهده کرد. به دلیل تفاوت زیاد قیمتی این کالاها در داخل و کشورهای همسایه، ترانزیت این نوع کالاها سود هنگفتی را عاید قاچاقچیان می‌کند، لذا عواید نهفته در این کالاها که جهت بهبود وضعیت معیشتی دهک‌های پایین جامعه وضع شده، از مسیر اصلی خود

چرا قاچاق؟

مرز چهاروجهی قاچاق

دلایل فراوانی برای قاچاق در کشور وجود دارد که بخش عمده‌ای از آنها به بحث نظارتی باز می‌گردد.

کالاهای یارانه‌ای نظیر آرد و نان و همچنین چوب و فرآورده‌های نفتی هستیم. در مرزهای پاکستان و ترکیه هم قاچاق و صادرات غیرقانونی فرآورده‌های نفتی و واردات انواع کالا نظیر پارچه، ظروف و لوازم آرایشی گزارش می‌شود. به علاوه، نواحی جنوبی کشور نیز از جمله نواحی قابل توجه برای واردات قاچاق محسوب می‌شوند. اما با توجه به گزارش‌های ستاد مبارزه با قاچاق کالا و ارز، بیشترین مقدار کالای قاچاق به کشور از بنادر جنوبی و از راه خلیج فارس و دریای عمان وارد کشور می‌شوند.

بر اساس گزارش بانک جهانی، یک پنجم از محصول ناخالص داخلی (GDP) ایران را اقتصاد غیررسمی تشکیل می‌دهد که این موضوع با توجه به اظهارات مسئولین مبارزه با قاچاق کالا و ارز که معتقدند ۵۰ درصد اقتصاد پنهان در کشور مربوط به قاچاق کالا است، تأیید می‌شود.

عدم وجود حاکمیت ملی منسجم طی سال‌های اخیر در عراق و افغانستان، منجر به افزایش قاچاق کالا از مرزهای این کشورها شده است. علاوه بر این، در مرزهای شمالی کشور شاهد قاچاق برخی از